

Donderdag 1 augustus 1918 – ochtendeditie

Kerensky te Havre.

Havre, 31 juli. Kerensky die met een tolk naar Engeland op weg is, had hier minister Vandervelde willen spreken, maar deze is te Londen, om er de Amerikaanse voedingsminister te ontmoeten.

Havre, 31 juli. Koning Albert heeft zondag de rozet van officier der kroonorde en het ridderkruis der Leopoldsorde aan luitenant-vlieger Willy Coppens overhandigd als onderscheiding voor de door hem behaalde overwinningen in de lucht.

Daarna hebben de troepen voor de gedecoreerde gedefileerd.

Men meldt ons: gisteravond is van de boulevard te Vlissingen af weer een vliegeraanval op de Belgische kust waargenomen. De vliegers werden zwaar beschoten.

Donderdag 1 augustus 1918 – avondeditie

Brussel bij dag (KVdW).

Brussel, 25 juli.

Ik heb u meegenomen door de Brusselse straten, u het gewijzigde uitzicht, de nieuwe gestalte ervan getoond, u gewezen hoe de levensvoorwaarden, die wij ondergaan, ons aan het uitzicht van onze stad steeds nieuwe verrassingen, steeds gewijzigde gedaanteverwisselingen doen ontdekken.

Maar, niet meer dan wij dood zijn, is Brussel een dode stad geworden. Binnen het decor beweegt zich het leven, en dat leven is

voorlopig, en voor wie de binnenlandse politiek te vergeten vermag, een blijspel. U zou het mij terecht kwalijk nemen, zo ik u 't genot daarvan ontzegde. Dus leid ik u binnen in de zeer gulle kracht van het tegenwoordige Brusselse leven.

Een blijspel. Althans in schijn? Een schijn, waar ik het echter bij hou, om de dubbele reden, dat de kern, de ondergrond, het innerlijke wezen, de geest en de ziel van dat leven u voldoende bekend zijn en dezelfde blijven, terwijl het uiterlijke verschijnen, de gebaren, het woord, de verkleeding ervan steeds veranderend, steeds vol verbazende en verschalkende tonelen zijn die u boeien, minder om hun inhoud dan om hun vertoon. Dat we om dat vertoon wel eens de inhoud vergeten: ge kunt het met strengheid beoordelen, maar ik verzeker u, het is een weldaad. Behalve dat we nu eenmaal een decoratief volk zijn, belust op veranderlijke schouwspelen, kinderlijk genoeg om gretig een schone schijn boven een ernstig wezen te verkiezen (en dit kunt ge nu weer doodjammer vinden, maar dat daar maar heel weinig aan te veranderen is, zou nu juist onder deze oorlog diensten bewijzen), - behalve de erkenning van de Brusselse lichthartigheid, die een natuurlijk bestanddeel van de Brusselse geaardheid is, is daar de overweging dat het zeker thans niet gewenst kan heten, in zak en as te gaan zitten, en van het boek Job een dagelijks refrein te maken, hoe waardig en voorbeeldig zulks wezen mocht. Want er is, nietwaar, dat dergelijke houding een bedenkelijk ziekteverschijnsel zou wezen, op een verzwakking althans, en zelfs op een geestelijke verlamming zou wijzen die ten zeerste te betreuren ware. Enige maanden geleden maakte een Hollands criticus er sommige Vlaamse literatoren op nogal smadende wijze een verwijt van, dat ze onder de oorlog waren blijven schrijven en uitgeven, en dan nog wel dingen die met de oorlog niets te maken hadden. Weliswaar vond hij als wettiging de verveling die in België heersen moet en zelfs de nood waar men er zich in bevindt. Maar dat was,

naar zijn oordeel, geen reden om de wereldramp onopgemerkt en met luchtigheid voorbij te gaan. Daardoor bewees die criticus, eenvoudig niets te snappen van wat hier in België omgaat. Het is niet meer uit verveling, en het is ook niet om den brode alleen, dat bedoelde Vlaamse schrijvers, en met hen alle arbeidende Belgen, hun bezigheid weer opgenomen hebben; het is geen lichtzinnigheid zo zij buiten de oorlog om weer aan werken denken: het is uit niets anders dan uit verweer tegen de oorlog; het betekent niets meer dan dat zij niet wensen onder te gaan, en daartoe geen beter middel bezitten dan het hoog- en zuiver houden van hun geestelijke onafhankelijkheid. Wat heeft men, in Holland zo goed als in Vlaanderen, gesold met de geest van Uilenspiegel, die geest die nooit sterven kan! Maar waarlijk, de leuze is voor ons nog iets meer dan een literair tremolo; zij heeft een diepere, een bredere, vooral een meer ernstige betekenis dan de "panache" van Cyrano de Bergerac. Zij behoeft nog geenszins een bravade in te houden, om echt te zijn. En al dezen - ze zijn zeer talrijk, al verschijnen zij niet allen op het podium der openbaarheid - die in stilte en naar hun beste krachten hun werk doen, ook ver van het marktgeschreeuw, met de diepe overtuiging dat zij de toekomst voorbereiden: zij zijn Uilenspiegels geest even diep bewust als dezen wiens aanleg drijft tot luidruchtig commentariëren van helaas nog steeds actuele aangelegenheden.

Het Brusselse publiek intussen, dat zich trouwens allermint van klagen onthoudt, blijft van Uilenspiegels geest toch in de eerste plaats de joviale zijde vertonen. En dat is nog iets anders dan Figaro's lachen, dat huilen vreest te worden. Het is veel meer de zeer natuurlijke keuze tussen de twee zijden, die aan elke zaak te vinden zijn: de keuze van de lichtzijde, de lichte zijde, de verlichtende zijde. Drie jaar geleden al - het is reeds zo lang dat ik het hier nog wel eens herhalen mag, - vertelde ik u de rol, die de karikatuur in ons leven was gaan spelen. Geïllustreerde weekbladen hebben we niet meer,

althans geen van satirische aard, en dat is goed te verklaren. Maar, met een terugkeer tot de oudste tijden, tot de tijd althans van Pasquino en Marforio, ziet men bij ons zowat overal spotprenten uitgestald, waar ons tegenwoordig leven dag aan dag in bijgehouden wordt, uit die lichte hoek beschouwd. Wie van deze spotprenten - ze zijn zeer primitief uit de hand getekend en "verlucht" - wie van deze spotprenten een verzameling heeft aangelegd, zal later van de oorlog niet alleen een eigenaardig souvenir hebben bewaard: hij zal een ethisch monument bezitten, dat niet alleen van historisch, maar ook van geestelijk belang zal wezen. En die geest, waar thans om gesmaald wordt, zal ooit misschien niet minder dan bewondering wekken.

Een beschrijvend bijhouden van deze prenten zou een reeks genoeglijke "correspondenties" uitmaken. De laatste in de rij geven een paar gevallen aan uit ons dagelijks leven, die er het laatste nieuws van uitmaken. Ik geef er u geen beschrijving van: ik wijs alleen op de onderwerpen.

En dan het allereerste, want allerbelangrijkste onderwerp: le ventre de Bruxelles. Daar voor te zorgen is een probleem, dat niet alleen heel de vrouwelijke, maar zelfs een goed deel van de mannelijke bevolking der hoofdstad niet alleen reflecterend, maar zeer actief bezighoudt. Een probleem, dat in ons sociaal bestaan als eerste gevolg een grondige wijziging heeft gebracht: voortaan is de plaats der vrouw niet meer binnenshuis; zij is, voor ruim de helft van de tijd, erbuiten. - Ge weet, gij die dezelfde weg te bewandelen begint, - ge weet dat wij zo goed als onder communistisch regime leven. Ons kaartstelsel is, verzekert men mij, niet zo uitgebreid als het uwe, maar toch wel wat meer ingewikkeld, in deze zin dat eenzelfde kaart voor diverse artikelen moet dienen. Zo krijgt men spek op een boterkaart, misschien wel schoensmeer op een suikerkaart, en in elk geval de meest ongelijksoortige zaken op de minst verwachte

kaartaanduidingen. Maar genoeg hierover: het is alles behalve nieuw. Nieuw is zelfs niet, dat de lange rijen, die voor gemeentemagazijnen en burgerrestaurants op hun dagelijkse, wekelijkse, of veertiendaagse porties staan te wachten, -dat de lange rijen, zeg ik, voortaan niet meer uit uitsluitend staanplaatsen bestaan: van bij de eerste zomerhitte heeft men mogen zien hoe dames uit de meer begoede standen zich voortaan naar bovengemelde winkels begeven, voorzien van een van die lichte vouwstoeltjes, die het sieraad uitmaken van het strand van onze badplaatsen (laat mij, bid ik u, de waan over dat die stoeltjes er nog staan). Bewuste dames dan, beladen met hun stoeltje, trachten een voordelig plaatsje te veroveren, en korten de tijd, meestal met een haakwerkje en onder gemoedelijk gepraat over de noden van de dag. Maar, zoals ik zei, ook dit is al enige maanden oud. Wat echter allernieuwst is: de uitbreiding van de gemeentelijke sanitaire dienst tot op gemelde stationerende dames. Het is immers geen dienstbodewerk meer (want wie heeft nog dienstboden?), de communistische waren af te gaan halen; de corvee tast zelfs onze aristocratie aan, en ... deze is men attenties schuldig. En zo gebeurt het - ik heb het met eigen ogen gezien - zo gebeurt het dat, waar een der zelfs zittende mevrouwen het in de rij te benauwd krijgt, de van wacht zijnde politieagent op haar toesnelt en onder haar neus het flesje zwavelether houdt, dat de bevoegde gemeentedienst hem voor dit doeleinde heeft toevertrouwd.

Niet de gemeentemagazijnen: wat nog overblijft van vrije handel biedt mij stof tot het schilderen van een ander straattoneeltje. Ook dit is actueel: het gaat om verse groente. Groenten komen van de boer; deze brengt ze op de markt, en het is op de markt dat de zuinige huismoeder ze bij voorkeur koopt. Nu verkoopt de boer zijn groenten tegen zeer hoge prijs, en de man - of de vrouw - op de markt tegen nog hogere, al zijn ook op groenten maximumprijzen gedecreteerd,

waar zich echter niemand om bekommert, zelfs niet de zich gefopt achtende koper. Want, dit dient erkend, een keerzijde van onze onafhankelijkheidszin is onze hekel aan maximumprijzen, al zijn wij van die hekel de eerste slachtoffers. Ditmaal maakten de groenteverkopers het al te bont, het leger der verbruikers stond op, kramen werden leeggeplunderd, en weldra zag men de boeren hun waar gewapenderhand verdedigen. Men verkoopt ook groenten in winkels: daar ging het er gans anders toe. De nieuwe worteltjes en jonge erwten werden er eenvoudig verstopt, kwamen niet te voorschijn dan na betaling van de geëiste prijzen, - nog hoger dan op de markt. En ook hier moest de politie tussenkomen. Echte ontdekkingstochten werden door haar ingericht. Men zag politiemannen, aan het hoofd van heel een stoet huisvrouwen, van winkel tot winkel trekken, er alles ondersteboven gooien tot de verstopte waar aan het licht was gebracht, en daarna verkocht tegen de vastgestelde prijzen. En zo kostte het een halve dag lopen achter een politiemann aan, om zich een bloemkool te verschaffen, die een frank vijftig kostte. - Thans is dit alles, goddank, vereffend. Al heeft de vrije handel het weer maar eens voor het collectivisme moeten afleggen. Zelfs op de markt is het werkstaking. En toen ik daar gisterochtend voorbijkwam, zag ik er op de kraampjes geen felkleurige waren meer. Maar ik zag, in een grote ronde, de dikke groentevrouwen "Pater gij moet kiezen" dansen, en met zulke uitbundigheid, dat de rokken wapperden en de straten galmden als van heldhaftige oorlogszang.